

Nader onderzoek vleermuizen, dassen en uilen

Camping 't Loo te Linden

Gemeente Cuijk

Nader onderzoek vleermuizen, dassen en uilen

Camping 't Loo te Linden

Gemeente Cuijk

Datum:

21 december 2012

Projectgegevens:

252003

Rapportage :

drs. L.C. Smitskamp

drs. ing. M.L. Braad

H. de Graaf

Veldwerk:

H. de Graaf

CROONEN ADVISEURS
ruimtelijke vormgeving & ordening

Postbus 435 – 5240 AK Rosmalen

T (073) 523 39 00 – F (073) 523 39 99

E info@croonen.nl – I

Croonen Adviseurs is aangesloten bij
het Netwerk Groene Bureaus

Inhoud

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Huidige situatie	3
1.3	Voorgestane ontwikkeling	6
2	Methode	9
2.1	Vleermuisonderzoek	9
2.2	Dassenonderzoek	10
2.3	Uilen	10
3	Resultaten	11
3.1	Vleermuizen	11
3.1.1	Beschrijving veldbezoeken	11
3.1.2	Overzicht gebruik van het plangebied door vleermuizen	12
3.2	Dassen	15
3.3	Uilen	16
4	Conclusies en aanbevelingen	17
4.1	Conclusies onderzoek	17
4.2	Toetsing Flora- en faunawet	18
4.2.1	Vleermuizen	18
4.2.2	Das (en steenmarter)	18
4.2.3	Steenuil	18
4.3	Aanbevelingen (vrijblijvend)	18
5	Bronnen	19

Bijlagen:

Bijlage I – Soortbeschrijvingen

Bijlage II – Toetsingskader Flora- en faunawet

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In ruimtelijke plannen is in het kader van de uitvoerbaarheid inzicht gewenst in de aanwezigheid van beschermde soorten. Met andere woorden, in het ruimtelijke ordeningstraject dient te worden aangetoond dat het plan uitvoerbaar is. In dit kader heeft een verkennend onderzoek plaatsgevonden in oktober 2011 door een deskundig eco-loog van Croonen Adviseurs (zie kader). Hieruit bleek dat vleermuizen, dassen en steenuilen mogelijk voor kunnen komen in het plangebied. Indien dat het geval is dan heeft de ruimtelijke ingreep mogelijk consequenties voor deze soorten. Daarom is aangeraden een nader onderzoek uit te voeren naar de aanwezigheid van vleermuizen, dassen en steenuilen in het plangebied. In voorliggende rapportage zijn de resultaten van het nader onderzoek beschreven.

1.2 Huidige situatie

Het plangebied is gelegen bij de Kraaijbergse Plassen, noordelijk in het buitengebied van het dorpje Linden. Het betreft een camping met strand, speelweide, parkeerplaats en een populieren bosje. Ten westen wordt het plangebied begrenst door de Hardweg. De omvang van de huidige camping beslaat circa 4,8 hectare. Hiervan is 3,6 hectare in eigendom. De overige 1,2 hectare wordt gepacht en is in gebruik als parkeerruimte en speelweide (HSRO, 2012). Het plangebied beslaat de huidige camping plus het gedeelte dat is bedoeld voor de uitbreidingsplannen en is in zijn geheel circa 10 ha groot. De planlocatie is in figuur 1.1 met rode lijnen aangegeven.

Figuur 1.1. Begrenzing plangebied (google.maps.nl).

Kader: verkennend onderzoek (2011)*Aanleiding*

Aanleiding van het verkennend onderzoek vormt het opstellen van ruimtelijke plannen om de herontwikkeling van de camping en omgeving 'Dommels Poort' mogelijk te maken. Ruimtelijke plannen dienen te worden beoordeeld op de uitvoerbaarheid in relatie tot actuele natuurwetgeving, met name EHS, Natuurbeschermingswet 1998 en de Flora- en faunawet. In dit kader is inzicht gewenst in de aanwezige natuurwaarden en de mogelijk daarmee samenhangende consequenties vanuit de actuele natuurwetgeving.

Doel

In ruimtelijke plannen, zoals bestemmingsplannen, is in het kader van de uitvoerbaarheid inzicht gewenst in de aanwezigheid van beschermde soorten en gebieden. Er dient te worden aangetoond dat het plan uitvoerbaar is. Het doel van het verkennend onderzoek is het opsporen van strijdigheden van de voorgenomen herontwikkeling met de Flora- en faunawet en/of Natuurbeschermingswet 1998 en het bepalen of de aanvraag van een ontheffing noodzakelijk is.

Bureaustudie

Bij de toetsing is alleen gekeken naar de streng beschermde (Tabel 3) en overig beschermde (Tabel 2) soorten uit de Flora- en faunawet. Deze soorten zijn in Nederland zeldzaam of hebben een Europese bescherming (Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten) en moeten worden getoetst op voorkomen en effect. Treedt effect op of worden verbodsbepalingen overtreden, dan zijn er mogelijk maatregelen nodig om de effecten te voorkomen, verzachten of te compenseren om te voldoen aan de Flora- en faunawet. Algemene soorten (Tabel 1) zijn niet meegenomen in de toetsing. Deze soorten zijn zodanig algemeen in Nederland dat de gunstige staat van instandhouding niet in het geding komt door de meeste projecten. Bovendien geldt voor deze soorten een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit art. 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet. Wel geldt de zorgplicht. Door rekening te houden met de kwetsbare seizoenen van deze soorten, wordt voldoende aan de zorgplicht voldaan en kan de gunstige staat van instandhouding worden gegarandeerd.

Er zijn diverse bronnen geraadpleegd om een beeld te krijgen van de verspreiding en mogelijk voorkomen van beschermde soorten in en rond het plangebied. Aan de hand van deze informatie is een inschatting gemaakt of de betreffende soorten in het plangebied voor zouden kunnen komen, gezien de habitatvoorkeur van de betreffende soorten. De bronnen die zijn geraadpleegd, zijn:

- www.waarneming.nl;
- www.telmee.nl;
- Landelijke verspreidingsatlassen;
- Regionale verspreidingsatlassen.

Verkenning terreinbezoek

Op 11 oktober 2011 heeft een verkennend terreinbezoek plaatsgevonden door een deskundig ecoloog van Croonen Adviseurs. Hierbij zijn alle aanwezige biotopen (o.a. gebouwen, vegetatie, populierenbosje, camping) bezocht.

Beschermde gebieden

Er bevindt zich geen EHS binnen het plangebied. In de omgeving van het plangebied zijn EHS gebieden gelegen. Het dichtstbijzijnde EHS gebied ligt circa 500 meter ten zuidwesten van het plangebied.

Binnen een straal van 3 kilometer van het plangebied is geen Natura 2000-gebied aanwezig.

Voor wat betreft de EHS is er alleen bij directe aantasting sprake van vervolgstappen in de vorm van compensatie. Er bevindt zich geen EHS binnen het plangebied. Wel komt EHS voor in de omgeving van het plangebied, echter buiten de invloedssfeer van de herontwikkeling. Er is van directe aantasting van de EHS dan ook geen sprake.

Er zijn geen natuurgebieden in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 (Natura 2000-gebieden) in de directe omgeving van het plangebied aanwezig.

Er is daarom geen noodzaak voor een compensatieplan (EHS) of een voortoets (Nb-wet).

Conclusie beschermde soorten

In het plangebied zijn gebouwen en vegetatie (bosje) aanwezig die potentieel geschikte broed- en verblijfplaatsen bieden voor beschermde soorten die de planvorming voor de herontwikkeling camping 't Loo wezenlijk kunnen beïnvloeden. De aanwezigheid van broed- en/of verblijfplaatsen van de steenuil, das en de gebouw- en boombewonende vleermuizen, is niet uit te sluiten. In het kader van Flora- en faunawet zijn er vanuit flora en fauna potentiële belemmeringen voor het opstellen van het bestemmingplan.

In onderstaande tabel zijn de zwaarder beschermde soorten opgenomen die mogelijkserwijs in het plangebied voorkomen. Daarbij zijn tevens de mogelijke effecten van de voorgenomen herontwikkeling aangegeven en de eventuele noodzaak voor een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet. Geadviseerd wordt om een naderonderzoek uit te voeren naar het voorkomen van de steenuil, das en vleermuizen om het effect van aantasting of verstoring te kunnen inschatten. Als functioneel leefgebied van de steenuil, das en vleermuizen wordt aangetast of verstoord door de ingreep, wordt geadviseerd een mitigatieplan op te stellen en deze ter goedkeuring voor te leggen aan Dienst Regelingen van het Ministerie van EZ om er zeker van te zijn dat de juiste procedures worden gevolgd.

Soortgroep/ soort	Ingreep verstorend	Nader onderzoek	Ontheffing noodzakelijk?	Bijzonderheden/opmerkingen
Vleermuizen	Mogelijk	Ja	Mogelijk	Onderzoek naar belang gebouwen en bomen als verblijfplaats
Das	Mogelijk	Ja	Mogelijk	Onderzoek naar belang plangebied als verblijfplaats
Steenuil	Mogelijk	Ja	Mogelijk	Onderzoek naar belang plangebied als broedlocatie
Broedvogels algemeen	Mogelijk	Nee	Nee	Werken buiten broedseizoen

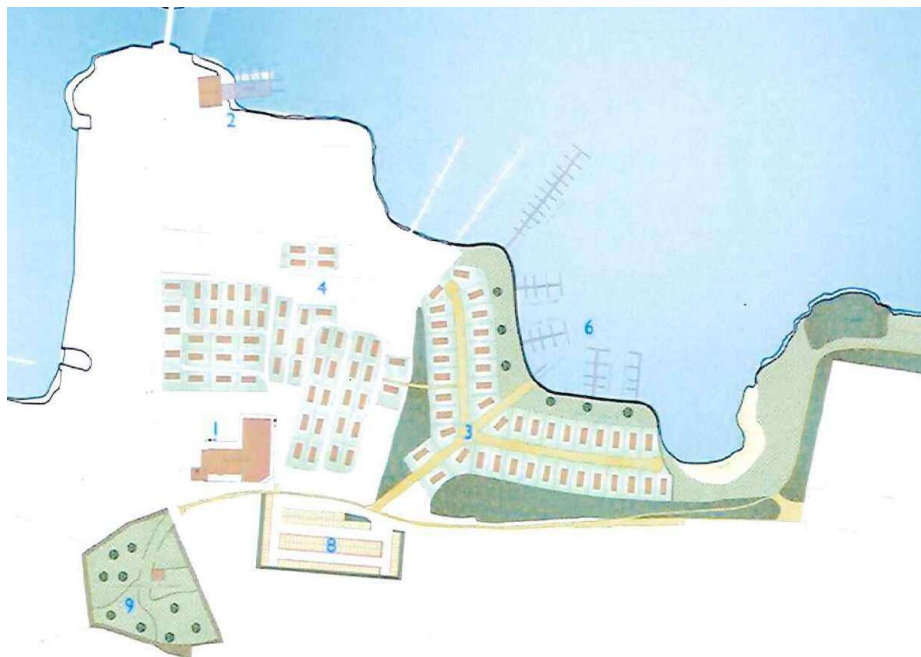
1.3 Voorgestane ontwikkeling

Het plan voor de herontwikkeling van de camping en omgeving 'Dommels Poort' bestond oorspronkelijk uit negen onderdelen. In het raadsbesluit van 18 april 2011 heeft de gemeente aan zeven onderdelen principemedewerking verleend. Deze onderdelen worden onderstaand kort omschreven.

Onderdelen waaraan principemedewerking is verleend (zie onderdelen in figuur 1.2; HSRO, 2012):

1. realiseren nieuw hoofdgebouw, totale oppervlakte 1700 m², met daarin o.a. appartementen, horeca, (watersport)winkel, receptie, kantoor, werkplaats, en ruimte voor recreatie ondersteunende activiteiten, zoals all weather en wellness;
2. realiseren nieuw paviljoen met horeca- en conferentieruimte met terras, totale oppervlakte 300 m² (exclusief terras);
3. plaatselijk verbreden van de oever voor het plaatsen van 42 chalets in twee verspringende rijen;
4. herontwikkelen van deel van de bestaande camping met een reductie van 10 plaatsen van 150 naar straks 140 plaatsen (zonder de uitbreidingsdelen);
5. vervallen planonderdeel;
6. realiseren extra aanlegsteigers voor totaal 200 aanlegplaatsen. De bestaande twee steigers blijven behouden;
7. vervallen planonderdeel;
8. uitbreiden van de parkeerplaats bij de entree van de camping tot maximaal 120 parkeerplekken. Als nog extra parkeercapaciteit nodig is, kan gebruik gemaakt worden van een gemeentelijk terrein aan de andere zijde van de Hardweg, vlakbij de jachthaven van Brasker. Deze strook grond op de surfoever kan langdurige gepacht worden van de gemeente voor parkeergebruik;
9. faciliteren 'kamperen in het groen' voor 30 kampeerplaatsen, inclusief de aanleg van bijbehorende infrastructuur en één sanitairgebouw/dienstgebouw van maximaal 200 m².

In het kader van de recreatie-ontwikkeling wenst camping 't Loo een verbreding van activiteiten en kwaliteitsverbetering, waaronder het faciliteren van ruimte aan hotel- en conferentiegasten, verhuur van boten, verlenging van het kampeerseizoen. De kwaliteitsverbetering wordt mogelijk gemaakt door het vergroten van het aantal plaatsen.

Figuur 1.2. Schetsontwerp met verschillende planontwerpen. De nummers verwijzen naar de tekst.

De herontwikkeling op de bestaande camping vindt plaats na sloop van een aantal oude campinggebouwen (planonderdeel 1) en het verwijderen van een deel van de kampeerplaatsen (planonderdeel 4). De herontwikkeling betreft het nieuwe hoofdgebouw en de herstructurering van de bestaande kampeerplaatsen, waar een reductie van circa tien kampeerplaatsen plaatsvindt. De opdrachtgever is voornemens om planonderdeel 3 (aanleggen nieuw zwemstrand) eind mei/half juni uit te voeren.

Verder worden er tussen initiatiefnemers en de gemeente/overheid/bevoegd gezag nadere afspraken gemaakt t.b.v. de botenhelling, de surfoever en het beheer en onderhoud van de stranden en het parkeren.

2 Methode

2.1 Vleermuisonderzoek

Tijdens het onderzoek is gewerkt volgens de richtlijnen voor het inventariseren van vleermuizen, die zijn opgesteld door het Vleermuisvakberaad van het Netwerk Groene Bureaus; 'Protocol voor vleermuisinventarisaties februari 2012'.

Tijdens het onderzoek is (gericht) gezocht naar jagende, trekkende en zwermende vleermuizen. Daarnaast is ook gezocht naar paarterritoria en verblijfplaatsen. Vleermuizen gebruiken hun leefgebied door het jaar heen op verschillende manieren. Daarom is het nodig om een vleermuisonderzoek verspreid over het seizoen uit te voeren.

De vleermuisdetector is bij vleermuisonderzoek een onmisbaar apparaat. Met dit apparaat worden de ultrasone geluiden van vleermuizen hoorbaar gemaakt. Door verschillen in klank, ritme en andere kenmerken is het mogelijk de verschillende soorten te onderscheiden en de aard van gedrag te bepalen.

Er is steeds met twee detectors gewerkt, een Petterson D200 en een Petterson D240x. De D200 was daarbij afgesteld tussen de 20 en 25 kHz en de D240x tussen de 40 en 45 kHz. Op die manier kunnen alle vleermuissoorten, waarvan het voorkomen in Nederland bekend is, worden ontvangen. Met de Petterson D240x detector kunnen tijdens het veldwerk opname worden gemaakt die achteraf geanalyseerd kunnen worden met behulp van het programma Batsound. Vooral voor de soorten van het geslacht *Myotis* is dit noodzakelijk om tot een zekere determinatie te komen.

In totaal zijn zeven veldbezoeken uitgevoerd in de periode maart tot en met oktober 2012. In tabel 2.1 is een overzicht gegeven van de verschillende veldbezoeken, inclusief de waarnemingsomstandigheden tijdens de bezoeken.

Tabel 2. 1. Overzicht tijdstip en omstandigheden veldbezoeken vleermuisonderzoek.

Datum	Tijd	Gemiddelde temperatuur	Wind	Neerslag	Bewolking
15-03-2012	21.00-23.30	09 °C	geen	geen	geen
05-06-2012	22.00-01.00	14 °C	0-1	geen	60%
06-06-2012	03.45-05.15	12 °C	Z0-2	motregen	100%
09-07-2012	22.00-01.00	15 °C	geen	geen	100%
12-07-2012	04.00-05.30	12 °C	ZW-2	geen	100%
31-08-2012	21.30-01.00	12 °C	geen	geen	50%
02-10-2012	20.00-01.00	12 °C	NW-1	geen	50%

Het avond veldbezoek in maart was tevens gericht op het vaststellen van steenuilen.

In juni is zowel een avond als een ochtendbezoek uitgevoerd, hetzelfde geldt voor de maand juli.

Voorafgaand aan het avondbezoek in juni en juli is bij daglicht op de locatie gezocht naar sporen die duiden op aanwezigheid van vleermuizen (vleermuiskeutels, meststrepen, afgebeten insectenvleugels en vetsporen).

In augustus is een avond/nacht bezoek uitgevoerd, ook in oktober is een avond/nacht bezoek uitgevoerd.

Het weer is van invloed op de activiteiten van vleermuizen en daardoor op de doelmatigheid van het inventariseren. Harde wind (meer dan 3 Beaufort), langdurige regenval, dichte mist en temperaturen onder de 12 graden zijn belemmerende factoren. Tijdens dergelijke weersomstandigheden is niet gewerkt.

Gedurende de veldbezoeken werd het onderzoeksgebied te voet doorkruist, zodanig dat een gebiedsdekkende inventarisatie werd verkregen.

2.2 Dassenonderzoek

Het doel van het dassenonderzoek is het aantonen of het plangebied al dan niet wordt bewoond en gebruikt door dassen. De nadruk ligt daarbij op het populierenbosje in het zuiden van het plangebied.

Tijdens al de veldbezoeken is steeds nadrukkelijk gelet op foeragerende dassen. Daarnaast is gezocht naar prenten, mestputjes, krabbomen, burchten en wissels; niet alleen in het populierenbos maar ook op andere plaatsen waar dassen te verwachten zijn in en nabij het plangebied.

In juni en oktober is binnen het plangebied een wildcamera opgehangen die gericht was op locaties waar dassen verwacht kunnen worden (in het populierenbos). Om de dassen naar de camera's te lokken is gebruik gemaakt van het lokmiddel damarol.

2.3 Uilen

Het veldbezoek in maart (zie tabel 2.1) was erop gericht om eventueel aanwezige steenuilen in het plangebied vast te stellen. Het veldbezoek vond plaats in de avonden vanaf omstreeks zonsondergang tot ongeveer middernacht.

Tijdens dit veldbezoek is gewerkt met een recorder waarmee de geluiden (roepende mannetjes) van steenuilen worden afgespeeld. Territoriumhoudende uilen reageren doorgaans fel op de afgespeelde geluiden. Om de 200 á 300 meter is de recorder afgespeeld.

Daarnaast is nauwgezet gezocht naar sporen die afkomstig zijn van uilen en is in de relevante periode gelet op kenmerkende geluiden en zichtwaarnemingen van uilen.

3 Resultaten

3.1 Vleermuizen

Het onderzochte plangebied bevindt zich in een omgeving waar volgens de meest recente verspreidingsgegevens de in de onderstaande tabel (tabel 3.1) genoemde vleermuissoorten in theorie waargenomen kunnen worden.

In de tabel staat per soort weergegeven hoe ze het landschap gebruiken, waar verblijfplaatsen aangetroffen kunnen worden en de status van voorkomen in Nederland.

Daarnaast is met een kruisje per soort aangegeven welke potenties het onderzochte plangebied en de nabije omgeving voor de desbetreffende soort heeft.

Tabel 3.1. Schematische weergave van het landschapsgebruik door vleermuizen.

Soort	Foeragegebied	Zomerverblijfplaats	Kraamverblijfplaats	Paarverblijfplaats	Winterverblijfplaats	Licht jachtgebied	Licht vliegroue	Verblijfplaats in bomen	Verblijfplaats in gebouwen	Status
Gewone dwergvleermuis	x	x	x	x	x					A
Ruige dwergvleermuis	x	-	-	x	x					VA
Rosse vleermuis	x	x	x	x	x					VA
Bosvleermuis	x	x	x	x	x					ZZ
Laatvlieger	x	x	x	?	x					A
Gewone grootoorvleermuis	x	x	x	x	x					VA
Watervleermuis	x	x	x	?	?					A
Meervleermuis	x	x	x	-	-					Z
Franjestaart	x	x	x	x	x					Z
Baardvleermuis	x	x	x	-	-					Z
Brandt's vleermuis	x	x	x	-	-					ZZ

*A = algemeen, VA = vrij algemeen, Z = zeldzaam, ZZ = zeer zeldzaam

3.1.1 Beschrijving veldbezoeken

Bezoeken juni

Het avondbezoek in juni was gericht op het vaststellen van foerageergebied, vliegroutes en verblijfplaatsen in en nabij het plangebied. Er zijn achttien foeragerende gewone dwergvleermuizen, drie ruige dwergvleermuizen, twee laatvliegers, één rosse vleer-

muis, twee watervleermuizen en drie meervleermuizen waargenomen in en nabij het plangebied.

Het ochtend bezoek in juni was met name gericht op het vaststellen van zwermgedrag bij verblijfplaatsen en het vaststellen van vliegroutes. Deze ochtend zijn geen zwer-mende vleermuizen waargenomen, wel zes foeragerende gewone dwergvleermuis.

Bezoeken juli

Het avondbezoek in juli is vooral gericht geweest op het vaststellen van vliegroutes, foerageergebied en activiteiten bij eventuele verblijfplaatsen. Er zijn minstens 21 foeragerende gewone dwergvleermuizen, één rosse vleermuis, watervleermuizen en meervleermuizen waargenomen in en nabij het plangebied.

Het ochtend bezoek in juli is met name gericht geweest op het vaststellen van verblijfplaatsen en vliegroutes. Er zijn deze ochtend zeven foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen; zwermgedrag is niet waargenomen.

Bezoek augustus

Het bezoek in augustus is gericht geweest op het vaststellen van zwermgedrag bij verblijfplaatsen, baltsende mannetjes, foerageergebied en vliegroutes. Er zijn minstens 19 foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen waarvan vijf baltsende mannetjes. Daarnaast zijn vier ruige dwergvleermuizen, meervleermuizen en watervleermuizen waargenomen.

Bezoek oktober

Het bezoek in september is gericht geweest op het vaststellen van zwermgedrag bij verblijfplaatsen, baltsende mannetjes, foerageergebied en vliegroutes. Er zijn minstens 24 gewone dwergvleermuizen waargenomen waarvan zes baltsende mannetjes. Daarnaast zijn acht foeragerende ruige dwergvleermuizen, één baardvleermuis en watervleermuizen waargenomen.

3.1.2 Overzicht gebruik van het plangebied door vleermuizen

Overzicht waarnemingen

In totaal zijn in het plangebied en omgeving de onderstaande zeven soorten vleermuizen aangetroffen:

- Gewone dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pipistrellus</i> ;
- Ruige dwergvleermuis	<i>Pipistrellus nathusii</i> ;
- Rosse vleermuis	<i>Nyctalus noctula</i> ;
- Laatvlieger	<i>Eptesicus serotinus</i> ;
- Watervleermuis	<i>Myotis daubentonii</i> ;
- Meervleermuis	<i>Myotis dasycneme</i> ;
- Baardvleermuis	<i>Myotis mystacinus</i> .

De overige in de tabel genoemde soorten zijn niet in het gebied of de directe omgeving daarvan aangetroffen. Het betreft de bosvleermuis, gewone grootoorvleermuis, franjestaart en de brandt's vleermuis.

De verspreiding van foeragerende vleermuizen in en nabij het plangebied is met stippen in figuur 3.1 aangegeven. Om het beeld overzichtelijk en duidelijk te houden zijn niet alle waarnemingen weergegeven. Het kaartje geeft een beeld welke delen van het plangebied en omgeving het meest door de vleermuizen worden bezocht.

Figuur 3.1. Overzicht van vleermuizen die in het plangebied voorkomen, hierbij is de gewone dwergvleermuis aangegeven met een blauw stip, de ruige dwergvleermuis met een gele stip; de rosse vleermuis met een rode stip; de laatvlieger met een groene stip; de watervleermuis met een paarse stip; de meervleermuis met een licht blauwe stip en de baardvleermuis met een bruine stip.

Verblijfplaatsen/zwermgedrag

Verblijfplaatsen zijn in het plangebied niet gevonden en zwermgedrag is ook niet waargenomen.

Foerageergebied

In en rond het plangebied zijn overal foeragerende vleermuizen aangetroffen. Het meest zijn de foeragerende vleermuizen in het plangebied te vinden in de omgeving die met groen is aangegeven in figuur 3.2. Het betreft het gedeelte van het smalle zandstrand, overgaand in het water tot ongeveer de grens die getrokken wordt door de drijvers die het zwemwaterdeel aangeven. Tijdens ieder veldbezoek zijn op deze plaats tientallen jagende vleermuizen waargenomen. Vooral in de avonden zijn hier honderden tot duizenden insecten te vinden die de vleermuizen aantrekken. De drijvers vormen daarbij hoogstwaarschijnlijk een goed oriëntatiepunt voor vleermuizen boven het verder kale vlak wateroppervlak.

Figuur 3.2. Overzicht foeragerende vleermuizen in het plangebied (rood omkaderd) en directe omgeving. De groene streep geeft de locatie aan die het meest door vleermuizen wordt gebruikt als foerageerplek.

Vliegroutes

Echte overduidelijke vliegroutes waarbij met een zekere regelmaat vleermuizen passeren van verblijfplaats naar foerageerplaats zijn niet gevonden. Wel komen de meeste vleermuizen vanuit de zuidoostelijke hoek aanvliegen naar het foerageergebied (met groene pijlen aangegeven in figuur 3.3).

Figuur 3.3. Vliegroutes van vleermuizen, aangegeven met groene pijlen, richting het plangebied.

Paarterritoria

In augustus zijn vijf baltsende mannetjes van de gewone dwergvleermuis waargenomen (figuur 3.4; blauwe stip). In oktober zijn zes baltsende mannetjes waargenomen van de gewone dwergvleermuis (figuur 3.4; gele stip).

Figuur 3.4. Overzicht baltsende vleermuizen in het plangebied (rood omkaderd) en directe omgeving. De baltsplaatsen van mannetjes van de gewone dwergvleermuis in augustus zijn met een blauw stip aangegeven en die in oktober met geel.

3.2 Dassen

Er zijn geen dassen waargenomen in en/of nabij het plangebied. Zowel met behulp van de fotocamera's als tijdens de veldbezoeken zijn geen dassen aangetroffen. Wel is een steenmarter (Tabel 2-soort) waargenomen in het zuiden van het populierenbosje (figuur 3.5).

Figuur 3.5. Aangetroffen steenmarter in het populierenbosje.

Naast de steenmarter zijn soorten als vos, konijn en vier verschillende huiskatten met de camera's vastgelegd.

3.3 Uilen

Tijdens het veldbezoek in maart is, voorafgaand aan het afspelen van de recorder, een roepende steenuil gehoord. Na het afspelen van de recorder werd gereageerd door diezelfde steenuil. In figuur 3.6 zijn de locaties weergegeven met groene stippen. Omdat de bovenstaande waarneming van de steenuil voldoet aan de normen die daarvoor door SOVON zijn opgesteld, *“één waarneming binnen de datumgrenzen is voldoende om van een broedterritorium te spreken”*, is, om de steenuilen niet verder te verstoren, afgezien van een tweede bezoek met recorder in april.

In juni en oktober is de steenuil nog tweemaal waargenomen (in figuur 3.6 aangegeven met een gele en rode stip).

Figuur 3.6. Waargenomen en/of gehoorde steenuilen in en nabij het plangebied. De kleine groene stip geeft het punt aan waar de recorder is afgespeeld. De grote stippen geven de waargenomen en/of gehoorde steenuilen aan in maart (groen), juni (geel) en oktober (rood).

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies onderzoek

Vleermuizen

Er zijn op de locatie zeven soorten vleermuizen waargenomen:

- gewone dwergvleermuis;
- ruige dwergvleermuis;
- rosse vleermuis;
- laatvlieger;
- watervleermuis;
- meervleermuis;
- baardvleermuis.

Verblijfplaatsen en overduidelijke vliegroutes van vleermuizen zijn in en nabij het plangebied niet gevonden, ook is geen zwermgedrag waargenomen. Nabij en in het plangebied zijn foeragerende vleermuizen te vinden. Het gaat hier om een erg druk en door verschillende soorten vleermuizen bezocht foerageergebied; het zwemgedeelte nabij het strandje.

In augustus zijn in en nabij het plangebied vijf baltsende mannetjes van de gewone dwergvleermuis gevonden en in oktober zes baltsend mannetje van de gewone dwergvleermuis. Paarverblijven zijn niet gevonden. Bij de inspectie van het gebied bij daglicht zijn geen sporen (keutels, afgebeten insectenvleugels enz.) gevonden die aan vleermuizen toegekend kunnen worden.

Dassen

Het voorkomen van dassen in het plangebied is niet aangetoond en er zijn geen sporen gevonden die aan dassen toegekend kunnen worden. Wel is een steenmarter door een van de cameravallen vastgelegd in het populierenbosje in het zuidelijke deel van het plangebied.

Uilen

In en rondom het plangebied is een territorium van de steenuil aanwezig. De steenuil broedt echter niet in het plangebied, maar hoogstwaarschijnlijk aan de rand van Linden.

Naast bovengenoemde soorten is de huismus meerdere malen waargenomen in het plangebied. De broedplaatsen bevinden zich echter niet in de stenen gebouwen in het plangebied, maar in de nestkasten die verspreid over de camping zijn opgehangen.

4.2 Toetsing Flora- en faunawet

4.2.1 Vleermuizen

Foerageergebied is beschermd als het van essentieel belang is voor het in stand houden van een vaste verblijfplaats. Dit is het geval als bij het verdwijnen van het foerageergebied de verblijfplaats ook zou verdwijnen.

Vleermuizen foerageren voornamelijk rond het strandje en het zwemwater binnen het plangebied.

Er wordt door het voornemen foerageergebied voor vleermuizen aangetast. Echter wordt elders in het plangebied een nieuw strandje met zwemwater gerealiseerd waardoor een nieuw foerageergebied voor de vleermuizen ontstaat. Hierdoor blijft de impact op de vleermuizen gering. Het is daarbij echter wel van belang dat de werkzaamheden in de periode november tot en met maart worden uitgevoerd (wanneer vleermuizen in winterslaap zijn). Wanneer de werkzaamheden eind mei/half juni uit worden gevoerd (voorkeur opdrachtgever) zullen de vleermuizen aanzienlijk verstoord worden en zullen negatieve effecten op de soorten plaatsvinden. Dit resulteert in een overtreding van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet art. 75 en is een ontheffing noodzakelijk. Daarnaast is het van belang om in de toekomst geen lichtbronnen op en nabij het stranddeel aan te brengen ter voorkoming van verstoring op vleermuizen.

4.2.2 Das (en steenmarter)

Dassen zijn tijdens het veldbezoek en op de cameravallen niet waargenomen. Daarentegen is een steenmarter vastgelegd op de camera. Net als vleermuizen is ook de steenmarter een zwaarder beschermd diersoort (tabel 2). Daarmee is niet gezegd dat in het centrale deel van het populierenbosje geen werkzaamheden kunnen plaats vinden. Van belang is echter wel dat de randen van het bosje, plaatsen waar steenmarters doorgaans graag verblijven, intact blijven.

4.2.3 Steenuil

Tijdens de terreinbezoeken is een steenuil gehoord. Wanneer de verharding, bij een eventuele uitbreiding van de parkeerplaats, op dezelfde manier wordt toegepast als in de huidige situatie, dan worden geen negatieve effecten verwacht op de steenuil.

4.3 Aanbevelingen (vrijblijvend)

Hieronder worden enkele vrijblijvende aanbevelingen gedaan waarbij het aan de initiatiefnemer is om deze al dan niet op te volgen. De aanbevelingen voor vleermuizen zijn geheel op vrijwillige basis en hebben geen gevolgen indien ze niet worden opgevolgd. De aanbevelingen voor wat betreft vogels hangen direct samen met de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet. Indien de aanbevelingen niet in acht worden genomen, dan bestaat het risico dat de Flora- en faunawet wordt overtreden.

Vogels

Met broedvogels kan in het algemeen relatief eenvoudig rekening worden gehouden door eventuele kap- en sloopwerkzaamheden niet uit te voeren in de broedtijd (globaal halverwege maart tot en met juli) indien concreet broedgevallen aanwezig zijn. Op deze wijze zijn geen belemmeringen vanuit de Flora- en faunawet aan de orde.

Wanneer de werkzaamheden buiten het broedseizoen worden ingezet, maar doorlopen tot in het broedseizoen dan kan het verstoren van vogels voorkomen worden door continu door te werken en werkzaamheden niet langer dan enkele dagen stil leggen. Op deze manier wordt voorkomen dat vogels tot broeden komen in het gebied waar gewerkt wordt.

Vleermuizen

Alhoewel geen verblijfplaatsen zijn aangetroffen in het plangebied, maken vleermuizen wel gebruik van de omgeving in en nabij het plangebied. Om te voorkomen dat vleermuizen tijdens de werkzaamheden worden verstoord, wordt aangeraden om het aanbrengen van verlichting zoveel mogelijk te beperken (ook tijdens de bouw). Nagenoeg alle vleermuissoorten zijn namelijk gevoelig voor lichtverstoring.

Naast de maatregel om bij het strandje geen lichtbronnen aan te brengen, kan in het toekomstige ontwerp voor het overige deel van het plangebied rekening gehouden worden met vleermuizen door verlichting te gebruiken die minder verstorend is. Lage armaturen met wit licht die naar beneden uitstralen vormen geen belemmering voor vleermuizen en zouden gebruikt kunnen worden.

Daarnaast willen wij erop attenderen dat er speciaal voor renovatie of nieuwbouw onderhoudsvrije vleermuizenkokers in de handel zijn die ingemetseld kunnen worden en zogenaamde vleermuiskwartieren die eenvoudig te bevestigen zijn aan muren.

5 Bronnen

Hustings, M.F.H. Kwak, M.J.S.M. Reijnen & P.F.M. Opdam, 1984. Handboek vogelinventarisatie. Natuurbeheer in Nederland deel 3. PUDOC/Vogelbescherming, Wageningen/Zeist.

Limpens, H., Twisk, P., Veenbaas, G., 2004. Met vleermuizen overweg. Uitgave Dienst Weg- en Waterbouw, Delft, en Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming, Arnhem.

Limpens, H., Regeling, J., Koelman, R., 2009. Vleermuizen en planologie.

Twisk, P., i.s.m. de Zoogdierverseniging, 2008. Handleiding Netwerk Noord-Brabant Vleermuizen en Steenmarters in Gebouwen.

Twisk, P., Limpens, H., 2006. Een thuis voor de vleermuis. Beschermingsplan voor de vleermuizen in Noord-Brabant. Uitgave Provincie Noord-Brabant.

Van Dijk, A.J. 2011. Handleiding Broedvogel Monitoring Project (Broedvogelinventarisatie in proefvlakken). SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

HSRO, 2012. *Bestemmingsplan 'Camping 't Loo, Hardweg 10', gemeente Cuijk*

Websites:

www.telmee.nl

www.waarneming.nl

Bijlage I

Soortbeschrijvingen

Soortbeschrijvingen aangetroffen soorten

Vleermuizen

(Bron o.a. EL&I)

Gewone Dwergvleermuis

De gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) is een zeer kleine, roestbruine tot donkerbruine vleermuis met donkerbruine of zwarte oren, een romplengte van niet meer dan vijf cm en een gewicht van 3,5 tot 8 gram. De naar verhouding lange, smalle vleugels (spanwijdte 18 tot 24 cm) maken dat ze in de vlucht groter lijken dan ze zijn.

De gewone dwergvleermuis is een algemeen voorkomende soort die hoofdzakelijk verblijft in gebouwen (spouwmuren, dakbetimmering, onder daken, enz.). Het dier jaagt in de beschutting van opgaande vegetatie, binnen de bebouwing in tuinen en bij straatlantaarns, boven water, in bossen en langs bosranden, in en langs lanen, bomenrijen, singels, houtwallen en holle wegen. Gewone dwergvleermuizen gebruiken de verblijfplaatsen binnen het netwerk van een kraamkolonie plaatstrouw, maar verhuizen daarbinnen vaak. Mannetjes bezetten in de bebouwde omgeving een territorium. Hier wordt vooral tussen eind augustus en begin oktober fanatiek gebaltst. Ergens binnen dit territorium wordt een paarplaats gezocht. De precieze locatie is moeilijk vast te stellen; het gaat dan om spleten en gaten in gebouwen, plekken die in de winter door kleine groepen ook als winterverblijf worden gebruikt. Overwinterende dieren verblijven vooral in gebouwen, in spouwmuren, achter daklijsten en onder dakpannen, maar ook in spleten in muren van forten. Daarnaast gebruiken ze onderaardse kalkgroeven als winterslaapplaats. Ze kiezen meestal vorstvrije, wat warmere en droge plaatsen.

Ruige dwergvleermuis

De ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*) is een kleine vleermuis, met een lengte van circa 5,5 cm, een gewicht van 6 tot 15,5 gram en een spanwijdte van 23 tot 25 cm. Het is een donkerbruine tot roodbruine vleermuis met kleine, zwarte, ronde oren. De soort is iets groter en zwaarder dan de verwante gewone dwergvleermuis en heeft een duidelijke beharing tot op een derde van de bovenzijde van de staartvleehuid en aan de onderzijde van de dijbenen. In de vlucht oogt de ruige dwergvleermuis wat groter dan de gewone dwergvleermuis.

De ruige dwergvleermuis is in ons land een algemeen voorkomende soort, waarvan de verspreiding en aantallen stabiel lijken. Het is een soort van half open, bosrijke landschappen. Vaak jagen ze langs bosranden, door lanen, boven open plekken in bos en langs houtwallen. Waterpartijen en beschutte oevers vormen een belangrijk onderdeel van het leefgebied. Bij relatief windstil weer kunnen ze tot ver boven open water vliegen. Ze jagen ook graag bij straatlantaarns. Echter, bebouwing en ook open gebied zijn minder in trek. Kraamgroepen zijn in Nederland nauwelijks gevonden. Uit het buitenland zijn deze bekend van spleten en gaten in bomen, uit nest- en vleermuiskasten, in

wildkansels en in gebouwen achter betimmeringen, achter daklijsten, onder dakbedekking en op zolders. Twee Nederlandse kraamgroepen bewoonden spouwmuren. Solitaire mannetjes en kleine groepen zijn gevonden in spleten en gaten in bomen, achter loshangend schors en in kasten. Ze gebruiken meerdere verblijfplaatsen en verhuizen relatief vaak. Ze jagen tot op 5 à 10 km van de verblijfplaats, waarbij de vliegroutes zoveel mogelijk lijnvormige structuren volgen. Roepende territoriale mannetjes en paarverblijven zijn in Nederland gevonden in nest- en vleermuiskasten, boomholtes, achter daklijsten en betimmeringen, maar ook onder pannen of in spouwmuren. Vaak liggen er grote groepen paarverblijven of –territoria in een klein gebied bijeen. Oude hollenrijke loofbossen in de buurt van waterpartijen kunnen verworden tot echte paargebieden van ruige dwergvleermuizen, waar haast in elke boom een mannetje zit te roepen. Maar ook de bebouwde kom langs de kust of bij rivieren kan volop gebruikt worden. Veelal gaat het om langjarig gebruikte, traditionele paargebieden.

Rosse vleermuis

De rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*) is een van de grootste vleermuissoorten van West-Europa, met een gewicht van rond de dertig gram en een spanwijdte van 32-40 cm. De naam houdt verband met de kleur van de vacht, die roodbruin (rossig) is.

De rosse vleermuis is in West-Europa een uitgesproken boombewonende soort. Ze gebruiken vooral boomholten (o.a. spechtengaten) voor kraamkolonies, als winterverblijven en verblijfplaatsen van paartjes en individuele dieren. Doordat de rosse vleermuis tamelijk luidruchtig is, en de geluiden ook zonder hulpmiddelen vaak goed te horen zijn, zijn de verblijfplaatsen relatief makkelijk te vinden. Tegelijkertijd zijn ze gebonden aan open, waterrijk landschap zoals: uiterwaarden, moerassen, infiltratiegebieden, veengebieden en grote meren. Jachtplaatsen van de rosse vleermuis liggen meestal in open terrein, waar met snelle duiken op insecten gejaagd wordt. De rosse vleermuis jaagt vooral boven water en moerassige gebieden en jaagt ook wel bij straatverlichting. Ze blijven op relatief grote afstand van bomenrijen en bosranden. Jachtperioden liggen vooral in de avond- en ochtendschemering, en duren ongeveer een uur. Tussentijds keren de dieren terug naar hun verblijfplaatsen. De rosse vleermuis gaat relatief laat (november) in winterslaap en is geen stabiele slaper. Langere slaapperioden worden bij zacht weer afgewisseld met fasen waarin grote groepen dieren uitzwermen en soms andere verblijfplaatsen opzoeken. In groepen van enkele tientallen tot vele honderden dieren overleven ze temperaturen onder nul.

Laatvlieger

De laatvlieger (*Eptesicus serotinus*) is een grote vleermuis met een lichaamslengte tot ongeveer acht cm, vrij brede vleugels met een spanwijdte tot 38 cm en een gewicht tot 34 gram. De oren zijn kort en driehoekig, gezicht en neus zijn donker tot zwart. Het dier oogt donker. De vacht is donkerbruin aan de basis tot roodbruin aan de haarpunten. De onderzijde is iets lichter en bruin tot geelbruin. In de vlucht zijn de brede vleugels en de stompe, gebogen staartvlieghuid met een of twee uitstekende staartwervels opvallende kenmerken.

De laatvlieger is een gebouwbewonende soort die overal in Nederland wordt aangetroffen, vooral in relatief open gebied. Het is een typische soort van het agrarische landschap en de rand van bebouwingskernen. In de buurt van de bebouwde kom wordt de laatvlieger vaak gezien jagend op insecten in het licht van straatlantaarns. Doorgaans vliegt de laatvlieger in de beschutting van bosranden, heggen en lanen op een hoogte tussen vijf en twintig meter boven (vochtige) graslanden, weilanden, langs kanalen en vaarten en in tuinen en parken met vijvers. Bij windstil weer kunnen laatvliegers ook boven open water jagen. Verblijfplaatsen van de (kraam)groepen zijn vooral bekend in en op gebouwen: in spouwmuren, achter betimmeringen en daklijsten, onder pannen, op zolders. In de paartijd (september/oktober) worden regelmatig kleine groepjes aangetroffen op locaties waar ze in de zomer niet zaten. Ze bewonen een netwerk van verschillende huizen tot op hooguit enkele honderden meters uit elkaar.

Ze verhuizen soms wel binnen het netwerk, maar zijn in principe erg plaatstrouw. Soms wordt een en hetzelfde huis jaar na jaar als zomer- en winterverblijf gebruikt. De jachtgebieden liggen doorgaans in een straal van één tot vijf kilometer rondom de kolonie. Vliegroutes volgen waar mogelijk lijnvormige structuren, maar bij gunstige weersomstandigheden worden grotere afstanden door open gebied gevlogen.

Watervleermuis

De watervleermuis (*Myotis daubentonii*) is een middelgrote vleermuis (gewicht 7 tot 15 gram) met middellange, relatief brede vleugels en een spanwijdte van 24 tot 27,5 cm. De watervleermuis kan verward worden met de overeenkomstig gekleurde meervleermuis (*M. dasycneme*), maar is kleiner en heeft kortere oren. De jachtvlucht van deze vleermuis boven water is in vergelijking met de meervleermuis hectischer, met meer bochten.

De watervleermuis is een algemeen voorkomende soort, waarvan de aantallen in de afgelopen vijftig jaar in Nederland en Europa zijn toegenomen. Het is een boombewonende soort van half open tot gesloten, waterrijk en bosrijk landschap. Grote dichtheden van deze soort worden vooral daar gevonden waar zowel beschut water als oud bos of oude bomen aanwezig zijn. De soort jaagt vlak boven het wateroppervlak van beschutte wateren of aan de beschutte kant van vijvers in landgoederen en parken en langs smalle vaarten, langzaam stromende rivieren en beken. Bij windstil weer wordt beschutting minder belangrijk. De watervleermuis kan ook boven land jagen, relatief laag boven bospaden of op beschutte, open plekken in het bos, en soms hoger tussen de boomkronen. Watervleermuizen vangen insecten van het wateroppervlak of vlak boven het water. De prooien worden met de relatief grote achterpoten van het water geharkt. Boven oevers en langs vegetatie worden insecten uit de lucht gevangen. Zomergroepen van de soort zijn vooral bekend van spleten en gaten in holle bomen. Bij uitzondering worden (kraam)groepen op kerkzolders, in vleermuiskasten, in bunkers of in oude forten gevonden. Een verwante groep vrouwtjes bewoont een netwerk van bomen waarbinnen individuen en groepen regelmatig verhuizen. Kolonies variëren van enkele tientallen tot meer dan honderd dieren. De leefgebieden van naburige groepen kunnen gedeeltelijk overlappen zonder dat er noemenswaardige uitwisseling tussen die groepen plaatsvindt.

Als winterverblijf gebruikt de watervleermuis ondergrondse locaties in grotten, mergelgroeven, oude steenfabrieken, bunkers, forten, vestingwerken, ijskelders en (kasteel)kelders. In de herfst (vanaf half augustus) en in het voorjaar (half maart) worden winterverblijven gebruikt als 'zwermlocatie'. Tijdens deze fasen kunnen grote groepen jonge mannetjes, maar ook gemengde groepen van vrouwtjes en volwassen mannetjes bij de ingangen en in de verblijven worden waargenomen. Tijdens het zwermen en in de winterverblijven wordt gepaard. De winterslaapstrategie is die van de stabiele slaper (van september/oktober tot maart/april) waarbij de vleermuizen slechts een enkele keer wakker worden.

Meervleermuis

De meervleermuis (*Myotis dasycneme*) is na de vale vleermuis (*M. myotis*) de grootste met een lengte (kop-romp) van 6 tot 7 cm (gewicht 14 – 20 g) en een spanwijdte van 25 tot 32 cm. De meervleermuis heeft een ronde kop en langwerpige oren zonder insnijding aan de randen. De vacht is bruin tot grijsbruin aan de bovenzijde en lichter witgrijs aan de onderkant. De soort kan verward worden met watervleermuis (*M. daubentonii*), die overeenkomstig gekleurd is. Echter, deze is iets groter, heeft langere oren en vliegt (boven water) sneller en rechtlijniger.

Hoewel de meervleermuis internationaal als bedreigd wordt beschouwd, is ze in Nederland (vooral in Holland en Friesland) niet zeldzaam. De meervleermuis heeft in ons land 's zomers een ruime verspreiding in het noorden en westen. De vleermuis vliegt na zonsondergang uit, waarbij afstanden tot zo'n 10 km worden overbrugd. Tijdens de vlucht worden houtwallen, waterwegen en andere structuren in het landschap gevolgd. Het foerageren gebeurt boven open water, zoals kanalen, vaarten, plassen en meren. Het dier vliegt met hoge snelheid laag over het water, waarbij insecten met de poten vanaf het water worden 'geschept'.

Kraamkolonies zijn tot nu toe (peildatum 2005) vooral gevonden in het westen en noorden van Nederland en aan de randmeren. Kraamkolonies van de soort bevinden zich in diverse typen gebouwen (kerken, boerderijen, woonhuizen), steevast in de nabijheid van waterrijke gebieden. De kraamkolonies variëren in grootte van enkele tientallen tot enkele honderden dieren. De mannetjes leven in de kraamtijd solitair of in kleine groepjes. Na de kraamperiode vindt vanaf augustus de paring plaats in paargebieden die de mannetjes hebben ingenomen. Ook in wintergebieden wordt gepaard. Voor de trek naar overwinteringsgebieden legt de meervleermuis soms lange afstanden af, tot meer dan 300 km. De belangrijkste overwinteringsplaatsen in Nederland liggen in de mergelgroeves van Zuid-Limburg en in bunkers in het Hollandse duingebied en bij Arnhem; in het bijzonder in bunkers tussen Katwijk en Den Haag overwinteren grote aantallen dieren.

Baardvleermuis

De gewone baardvleermuis (*Myotis mystacinus*) lijkt sterk op de Brandt's vleermuis (*M. brandti*). Ze worden als tweelingsoorten behandeld aangezien beide soorten naast el-

kaar kunnen voorkomen en zij nagenoeg dezelfde ecologische niche bezetten in het landschap. Deze beide 'baardvleermuizen' zijn in de vlucht te herkennen aan een stereotype, rustige vlucht met een regelmatig ritme, en aan de korte vleugels en de relatief donkere buikvacht. Met welke van beide soorten je van doen hebt, is echter niet vast te stellen op basis van het vlieggedrag en echosignaal op de batdetector. De gewone baardvleermuis is een kleine vleermuis met een lengte van nog geen vijf cm, een gewicht van 4 tot 8 gram en relatief korte vleugels (spanwijdte van 19 tot 23,5 cm). De Brandt's vleermuis is ietsje groter. Gezicht, oren en vlieghuid van de gewone braadvleermuis zijn zwartbruin en ook de spitse tragus (het oorklepje dat voorkomt dat tijdens de vlucht lucht in de oren suist) is relatief donker, waarmee de soort ook in kleur enigszins verschilt van de Brandt's vleermuis. De vacht is relatief lang en dondergrijs tot donkerbruin.

De gewone baardvleermuis is in Nederland een schaars voorkomende soort van het kleinschalige agrarische cultuurlandschap en van bosgebieden. Baardvleermuizen jagen – met hun rustige, rechtlijnige vlucht – dicht langs de vegetatie. Ze vliegen in stereotype banen op en neer over bospaden, boven bosbeken, langs bosranden en houtwallen, of in cirkels en lussen boven een open plek in het bos. Vaak worden avond aan avond dezelfde plekken opgezocht en dezelfde banen gevlogen. De prooien worden uit de lucht gevangen zonder veel van de vliegbaan af te wijken. De gewone baardvleermuis bewoont in de zomer spleten en gaten in bomen, zolders, betimmeringen en vensterluiken aan huizen, of vleermuiskasten. Een kraamgroep varieert van tien tot meer dan honderd dieren en bewoont een netwerk van verblijfplaatsen waarbij telkens slechts een deel van de verblijfplaatsen binnen het netwerk bewoond wordt. Individuele dieren en groepen verhuizen regelmatig. De homerange wordt als relatief klein ingeschat. Het merendeel van de dieren jaagt binnen één tot drie kilometer van de verblijfplaats, met maxima tot 10 km. De baardvleermuis is een standvleermuis, die meestal tot hooguit 100 km aflegt tussen zomer- en winterverblijf. Als winterverblijf kiest de gewone baardvleermuis vooral onderaardse ruimten zoals kalksteengroeven, bunkers, forten, vestingwerken, oude steenfabrieken, ijs- en kasteelkelders. In de herfst en in het voorjaar worden winterverblijven gebruikt als 'zwermlocatie'. Tijdens deze fasen kunnen zwermen jonge mannetjes, maar ook gemengde groepen van vrouwtjes en volwassen mannetjes bij de ingangen en in de verblijven worden waargenomen.

Bijlage II

Toetsingskader Flora- en faunawet

Toetsingskader Flora- en faunawet

Inleiding

Het doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de inheemse flora en fauna. Vanuit deze wet is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van de mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden gedaan aan beschermde soorten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het 'nee, tenzij' – principe). Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk.

Zorgplicht

In de Flora- en faunawet is een zorgplicht opgenomen (artikel 2). Deze zorgplicht houdt in dat planten en dieren niet onnodig vernield/gedood of verstoord mogen worden. Dit betekent dat handelingen (of het nalaten hiervan) waarvan men weet, of redelijkerwijs kan vermoeden, dat ze nadelig zijn voor planten en/of dieren niet mogen worden uitgevoerd. Wanneer dergelijke handelingen toch uitgevoerd moeten worden, moeten maatregelen, voor zover dit in redelijkheid kan, worden genomen om de nadelige gevolgen te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Er dient bijvoorbeeld zo gewerkt te worden dat dieren kunnen ontsnappen en het kan nodig zijn om soorten te verplaatsen (bijvoorbeeld planten en amfibieën). Deze algemene zorgplicht geldt voor elke soort en elk individu in Nederland.

Verbodsbepalingen

In de Flora- en faunawet staan een aantal verbodsbepalingen om beschermde soorten specifiek te beschermen. Deze verbodsbepalingen zijn opgenomen in artikel 8 tot en met 18, waarbij artikel 8 tot en met 12 direct betrekking hebben op de bescherming van (standplaatsen van) planten en (leefgebieden van) diersoorten. Hieronder zijn beknopt de verbodsbepalingen op een rij gezet:

- Artikel 8) het is verboden beschermde planten te plukken, te snijden, te vernielen of op een andere manier te verwijderen;
- Artikel 9) het is verboden om beschermde dieren te verwonden, doden of te vangen;
- Artikel 10) het is verboden om beschermde dieren opzettelijk te verontrusten;
- Artikel 11) het is verboden om nesten, voortplantings- of andere vaste verblijfplaatsen van dieren te verstoren of aan te tasten;
- Artikel 12) het is verboden om eieren van beschermde dieren te rapen, beschadigen of te vernielen.

Vrijstelling of ontheffing verbodsbepalingen

Onder bepaalde voorwaarden geldt een algemene vrijstelling of een ontheffingsplicht van de verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling of ontheffing hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen

in het onderzoeksgebied. Hiertoe worden verschillende beschermingsregimes onderscheiden:

- Soorten van tabel 1 – algemene soorten – lichtste beschermingsregime;
- Soorten van tabel 2 – overige soorten – middelste beschermingsregime;
- Soorten van tabel 3 – genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 van de AMvB – zwaarste beschermingsregime.

Algemene vrijstelling

Voor tabel 1-soorten geldt voor ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling van de verbodsbepalingen in de wet (artikel 8 t/m 12) en is derhalve geen ontheffing nodig. U hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen, maar u moet wel de zorgplicht nakomen.

Vrijstelling onder gedragscode

Voor tabel 2-soorten geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen in de wet (artikel 8 t/m 12) als wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode. De goedgekeurde gedragscodes staan vermeld op de website van het Ministerie van EL&I (www.drloket.nl). Voor de meeste activiteiten zijn er inmiddels gedragscodes goedgekeurd. De kans is groot dat de voorgenomen activiteit kan worden uitgevoerd onder één van de vele goedgekeurde gedragscodes. U hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen, maar u moet uw activiteiten aantoonbaar uitvoeren zoals in de gedragscode staat. Tevens blijft de zorgplicht gelden.

Ontheffing tabel 2 en 3

Als er niet kan worden gewerkt onder een geldige gedragscode, is voor tabel 2-soorten alsnog een ontheffing nodig om toestemming te hebben voor het overtreden van de verbodsbepalingen in de wet. Ook voor tabel 3-soorten geldt een ontheffingsplicht.

Ingrepen waarbij de verbodsbepalingen worden overtreden moeten ter goedkeuring worden voorgelegd aan Dienst Regelingen door middel van een ontheffingsaanvraag, vergezeld van een overzicht van mitigerende of compenserende maatregelen om effecten tegen te gaan.

Wanneer mitigerende maatregelen voldoende worden geacht om effect voorafgaand aan de ingreep te voorkomen, krijg u bericht terug in de vorm van een 'positieve afwijzing' van uw ontheffingsaanvraag. Dit betekent dat u uw werkzaamheden mag uitvoeren, mits zij precies volgens het mitigatieplan worden uitgevoerd. Op deze manier worden overtredingen van de Flora- en faunawet voorkomen. Als de mitigerende of compenserende maatregelen (tijdelijke) effecten niet kunnen voorkomen en de gunstige staat van instandhouding niet in het geding komt, dan wordt een ontheffing verleend.

Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten

Sinds augustus 2009 is door een uitspraak van de Raad van State bepaald dat er volgens de Europese Habitatrichtlijn geen ontheffing meer verleend mag worden voor het vernietigen van vaste verblijfplaatsen van bijlage IV-soorten met als wettelijk belang

ruimtelijke ingrepen. Een ontheffing voor ruimtelijke ingrepen is alleen mogelijk onder de volgende wettelijk belangen:

- Bescherming van flora en fauna;
- Volksgezondheid of openbare veiligheid;
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.

Voor de meeste ruimtelijke projecten betekend dit dat een ontheffing voor Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten alleen kan worden aangevraagd onder dwingende redenen van groot openbaar belang. Dit belang moet worden onderbouwd om het groot openbaar belang aan te tonen. Een groot openbaar belang is een belang op regionale of nationale schaal. Vaak is de verwijzing naar een regionale structuurvisie voldoende.

Vogels

Vogels zijn niet opgenomen in tabel 1 tot en met 3. Alle vogels zijn in het broedseizoen gelijk beschermd. De bescherming van vogels is hoofdzakelijk gericht op de bescherming van de nesten. Daarbij wordt wel een onderscheid gemaakt in nesten die jaarrond zijn beschermd (Categorie 1 tot en met 4-vogelsoorten), nesten die alleen jaarrond zijn beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen (Categorie 5-vogelsoorten) en nesten die niet jaarrond zijn beschermd (overige vogelsoorten).

Sinds augustus 2009 is door een uitspraak van de Raad van State bepaald dat er volgens de Europese Vogelrichtlijn geen ontheffing meer verleend mag worden voor het vernietigen van vaste verblijfplaatsen van vogels met als wettelijk belang ruimtelijke ingrepen of dwingende redenen van groot openbaar belang. Om ruimtelijke ontwikkelingen toch uit te kunnen voeren, moeten mitigerende maatregelen worden genomen om effecten vooraf te voorkomen. Om zeker te zijn van de juiste maatregelen is het aan te bevelen om de maatregelen voor te leggen aan het Ministerie van EL&I door het indienen van een ontheffingsaanvraag. Hoewel een ontheffing voor vogels in de meeste gevallen niet kan worden afgegeven, geeft de Minister in haar besluit aan of de maatregelen voldoende zijn (positieve afwijzing).

Procedure ontheffingsaanvraag

Tabel 2-soorten

Voor soorten van tabel 2 geldt dat als u kunt werken volgens een goedgekeurde gedragscode er een vrijstelling geldt en geen ontheffing nodig is. Indien u niet kunt werken volgens een gedragscode, maar u kunt maatregelen nemen om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen (zogenoemde mitigerende maatregelen), dan hoeft u ook geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen. Wilt u zeker weten of uw mitigerende maatregelen voldoende zijn, en er inderdaad geen ontheffing nodig is? Vraag dan een ontheffing aan om uw maatregelen goed te keuren.

Tabel 3-soorten

Indien beschermde soorten van tabel 3 zijn aangetroffen in het plangebied, dan is mogelijk een ontheffingsaanvraag noodzakelijk. Net als voor tabel 2-soorten geldt dat als

u maatregelen kunt nemen om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen (zogenoemde mitigerende maatregelen), u geen ontheffing van de Flora- en faunawet hoeft aan te vragen. U kunt uw mitigatieplan voorleggen bij Dienst Regelingen voor goedkeuring.

Voor soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn (die ook onder de tabel 3-soorten van de Flora- en faunawet vallen) is het niet langer mogelijk ontheffing aan te vragen op grond van ruimtelijke ontwikkelingen (zie 2.4.4). Dat zelfde geldt voor vogelsoorten (zie 2.4.5).

Indien u geen mitigerende maatregelen kunt nemen, dan dient een ontheffing te worden aangevraagd bij Dienst Regelingen van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie. Voor de ontheffingsaanvraag is het noodzakelijk te weten welke soorten aanwezig zijn, zodat gerichte mitigerende maatregelen kunnen worden getroffen.

Dienst Regelingen zal, indien het akkoord is met het aangeleverde stappenplan waarin de aanpak voor mitigatie beschreven wordt, een zogenoemde 'verklaring van geen bedenkingen' (vvgb) (bij een aanvraag onder de Omgevingsvergunning) of een 'positieve afwijzing' (bij een regulier ingediende aanvraag) afgeven. Daarmee zegt zij in feite dat een ontheffing niet noodzakelijk is wanneer men zich bij de uitvoering houdt aan het opgestelde stappenplan.

De doorlooptijd van een ontheffingsaanvraag bij Dienst Regelingen bedraagt doorgaans 6 weken tot 4 maanden.

Wabo

Vanaf 1 oktober 2010 is voor ruimtelijke ontwikkelingen de Wabo (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht) in werking getreden. Dit houdt in dat de benodigde vergunningen en ontheffingen, dus ook die ten aanzien van de Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet, in de meeste gevallen via een omgevingsvergunning gaan lopen. De aanvraag voor de omgevingsvergunning wordt ingediend bij de betreffende gemeente en vervolgens door de gemeente ter beoordeling voorgelegd aan het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (voormalig Ministerie van LNV). Het Ministerie van EL&I geeft bij goedkeuring een vvgb (verklaring van geen bedenkingen) af. Deze vvgb vervangt de huidige ontheffing Flora- en faunawet.

De grootste veranderingen in het nieuwe systeem zijn dat:

- het Ministerie van EL&I geen direct contact meer met de aanvrager heeft;
- de gemeente verantwoordelijk is voor toezicht en handhaving van de vvgb in de omgevingsvergunning.

Het doel van deze herstructurering is het versnellen en vergemakkelijken van de procedure.